

Bevrijding Historie

3 april 1945: Borne bevrijd!

30 maart 1945, Goede Vrijdag. Eenheden van het Canadese 2e legerkorps en het Britse 30ste legerkorps trokken de Achterhoek in. Het gonsde van de geruchten, mensen leefden tussen hoop en vrees. De bevrijding van Twente was ophanden. In verband daarmee werden in Borne op 31 maart leden van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) in staat van paraatheid gebracht. Hun hoofdkwartier was gevestigd in een boerderij in Hertme. In de loop van de dag betrokken ze hun positie die uitkeek op de door Duitse soldaten bewaakte Welemansbrug.

Kippenhok

Het werd nog spannend toen de BS de volgende dag 30 Duitse soldaten gevangennam en opsloot, eerst in een kippenhok en later in een stenen schuur aan de Hemmelhorst. Toen er twee wisten te ontsnappen en hulp haalden, werd het geïmproviseerde gevang aan de Deurningerweg door de Duitsers overvallen. In een vuurgevecht sneuvelde een kameraad door eigen vuur en werd er één zwaargewond. De BS moest onderduiken.

Als represaille werd het huis bij het kippenhok met handgranaten bewerkt en in brand gestoken. Door dit voorval werd op de drempel van de bevrijding de burgemeester opgepakt en voorgehouden dat hij bij de eerstvolgende actie van de illegaliteit zou worden doodgeschoten. Voor iedereen gold vanaf drie uur een straatverbod. Alle deuren en vensters moesten worden gesloten. Borne was uitgestorven op deze tweede paasdag, Duitse militairen patrouilleerden door de straten. Maar door grote groepen terugtrekkende Duitse soldaten richting 'Heimat' kon het toch niet lang meer duren. En toen werd het 3 april 1945. Geschutvuur werd heviger en heviger, de strijd in de omgeving was goed hoorbaar. Het hoofdkwartier van de BS ontving tegen de avond het bericht dat Hengelo gevallen was en Engelse legereenheden naar Borne optrokken. Intussen concentreerden de Canadezen zich op de oversteek van het Twentekanaal bij Delden en Goor.

Weer vrij!

In de vooravond trok het A-eskadron van de 1st Royal Dragoons, een verkenningsseenheid, als eerste Borne binnen om een beeld te krijgen van de positie, sterkte en capaciteit van de vijand. Spoedig werden ze gevolgd door infanteriesoldaten van het 4e bataljon Dorset onder leiding van LT-Col. W.Q. Roberts, gesteund door tanks van de Sherwood Rangers. Een poging van de Duitsers om de Welemansbrug te vernietigen mislukte, er was slechts lichte schade. Vrijwel zonder slag of stoot was ons dorp een uur later in Engelse handen.

Zestig Duitsers werden krijgsgevangenen gemaakt en overgebracht naar café 't Schip aan de Hengelosestraat. De bevrijding van Borne was een feit, de euforie was groot. Opeens is de nachtmerrie van vijf jaar voorbij. Hertme werd dezelfde dag ook bevrijd. De Duitsers, die zich via Azelo naar Bornerbroek hadden teruggetrokken, hebben overwogen om Borne te heroveren om meer afvoerroutes, anders dan via Almelo, voor de terugtocht ter beschikking te hebben. Gelukkig is dit ons dorp bespaard gebleven.

Zenderen

Zenderen een dag later. Ook daar was het nog even spannend. Op 29 maart werd door het verzet een overval gepleegd op het gebouw voor Christelijke Belangen, waar men wapens vermoedde. Tijdens de overval, die mislukte, werden een Duitser en een Italiaan gedood. Represailles bleven uit omdat de bezetter veel te druk was met het treffen van voorbereidingen om huiswaarts te keren.

Bornerbroek

Terwijl Borne, Zenderen en Hertme in een bevrijdingsroes verkeerden, werd er in Bornerbroek nog hevig gevochten. De Canadezen hadden in Zenderen een landingstrip gemaakt voor artillerie verkennertjes, kleine vliegtuigen die de beschietingen van de Duitse stellingen achter het Twentekanaal ondersteunden en deze continu onder vuur namen. Door de wederzijdse beschietingen werden 33 boerderijen volledig verwoest en vielen er twee burgerslachtoffers, onder wie een jongetje van 1 jaar. Het toenmalige kerkdorp, dat al zoveel te lijden had gehad van de V-1 afschietstellingen in het Nijreesbos en omgeving, werd pas op 8 april bevrijd. Het betaalde de zwaarste tol.

Dorsetplein

Uit dankbaarheid voor de bevrijding van Borne werd de Markt omgedoopt in Dorsetplein. De bevrijding van Borne stond overigens in schril contrast met de gevechten van het Dorset bataljon op de slagvelden van Normandië na D-Day en tijdens de Slag om Arnhem, waar zware verliezen werden geleden. Het bataljon verliet Borne op 9 april en trok Duitsland in. Voor vertrek werd er op 6 april nog een bevrijdingswedstrijd gespeeld tegen BVV Borne. De Dorsets werden opgevolgd door het 52ste Regiment Canadian Grenadier Guards. Zij bleven tot en met september. Beiden hadden hun hoofdkwartier gevestigd in Het Witte Huis.

Bevrijdingsfeesten

Koningin Wilhelmina verzocht de Nederlanders om haar eerste verjaardag na de oorlog, 31 augustus 1945, aan te grijpen om op grootse wijze feest te vieren. Daar werd in Borne uitbundig gehoor aan gegeven. Een historisch-allegorische optocht trok door het dorp met meer dan 50 wagens. In de roes van de bevrijding werd 'Trees heeft een Canadees' één van de populairste amusementsliedjes, gezongen door Albert de Booi. Het was bijna net zo bekend als 'We'll meet again' van Vera Lynn. Het ademde de geest van die zotte, zinderende zomer van 1945, toen heel Nederland was bevrijd, uitbundig feestvierde en de bevrijders in de armen sloot.

Handen uit de mouwen

Het gewone leven kwam geleidelijk weer op gang. Levensmiddelen bleven nog op de bon. Brandstoffen als hout, gas en elektriciteit waren schaars. In Nederland regeerde het militair gezag. Politieke delinquenten werden opgepakt en in nieuwe kampen ondergebracht. Nederlanders keerden terug uit concentratiekampen. Langzaam drong door wat er precies was gebeurd, hoe onvoorstelbaar groot het leed was geweest dat de oorlog had aangericht. Het werd tijd voor herstel en vernieuwing.

Vergeten bevrijders

In het optekenen van de bevrijdingsgeschiedenis van Borne worden de Dorsets als onze bevrijders geëerd en gevierd. Uit dankbaarheid werd in april 1945 de Markt omgedoopt in Dorsetplein. Nader onderzoek heeft echter uitgewezen dat twee zelfstandige Engelse cavalerieregimenten, te weten de Royal Dragoons en de Sherwood Rangers, eveneens betrokken zijn geweest bij de bevrijdingshandelingen op 3 april.

Borne, 3 april 1945